

۱۴۱۹۰۲۲

ایرینا

متن سخنرانی استاد زنده یاد دکتر قاسم غنی
(فرهنگستان ایران، ۱۳۵۰ خورشیدی)

کتابخانه ملی

۱۳۹۵ خورشیدی

سرشناسه:	یزدی‌نژاد، علی، ۱۳۲۸ -، گردآورنده، اقتباس‌کننده
عنوان و نام پدیدآور:	Yazdinejad, Ali
مشخصات نشر:	این‌سینا متن سخنرانی استاد زنده یاد دکتر قاسم غنی / به کوشش علی یزدی / گردآورنده: قاسم غنی
مشخصات ظاهری:	۱۶۸ ص: - مصور (بخشی رنگی).
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۳۳۳-۲۵۳-۹ : ۳۵۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیبیا
یادداشت:	این کتاب حاصل تصحیح، بازنویسی و افزودن پی نوشت‌ها و ترجمه متون عربی متن سخنرانی دکتر قاسم غنی در سال ۱۳۱۵ خورشیدی است.
موضوع:	این‌سینا، حسین‌بن عبدالله، ۲۷۰ - ۴۲۸ ق. - نقد و تفسیر
موضوع:	Avicenna - Criticism and interpretation
موضوع:	غنی، قاسم، ۱۲۷۲ - ۱۳۳۱. - پیام‌ها و سخنرانی‌ها
شناسه افزوده:	غنی، قاسم، ۱۲۷۲ - ۱۳۳۱.
شناسه افزوده:	محمدی جوجی، نجمه، ۱۳۶۴ -
شناسه افزوده:	تقی‌پور، ابوالفضل، مترجم
رده بندی کنگره:	۱۳۹۵ الف ۴ / ۵۶۹ BBR
رده بندی دیویی:	۱۸۹ / ۱
شماره کتابشناسی ملی:	۴۲۷۸۸۱۵

متن سخنرانی استاد زنده یار دکتر قاسم بنی
(فرهنگستان ایران، ۱۳۱۵ خورشیدی)

ناشر: انتشارات میرماه

به کوشش: دکتر علی یزدی‌نژاد

با همکاری: نجمه محمدی جوچی

برگردان متون عربی به فارسی: دکتر ابوالفضل تقی‌پور

مینیاتورها روی جلد: زهرا عیاشی (آرشیو خصوصی دکتر علی یزدی‌نژاد)

طرح جلد: مهدیه ناظم‌زاده

حروفچینی و صفحه‌آرایی: مهندس رسول نقی‌زاده

لینوگرافی و چاپ: قائم چاپ جوریند

صعافی: افشین

نوبت و سال انتشار: نخست / ۱۳۹۵

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

قیمت: ۳۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۳۲-۲۵۳-۹

تمام حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

تهران - تجریش - درازشیب - خیابان شهید احمد رضانلی - کوی شهید مرتضی عیسی - شماره ۳ - واحد ۲

تلفن: ۲۲۷۵۹۲۰۳-۴ و ۲۲۷۲۲۹۰۱-۲

website: www.mirmah.com

e-mail: info@mirmah.com

یادداشت

فرهنگستان ایران به سال ۱۳۱۴ خورشیدی به فرمان رضاشاه پهلوی کار خود را با هدف اصلاح زبان و خط فارسی در عمارت مدرسه‌ی عالی حقوق آغاز کرد.

در آن زمان وزارت معارف، اوقاف و صنایع مستظرفه اساسنامه‌ی فرهنگستان را در شانزده ماده تنظیم کرد و آن را به تصویب هیأت وزیران رساند. به موجب این اساسنامه که در ۲۹ اردیبهشت ۱۳۱۴ به تصویب رسید، فرهنگستان در ابتدا دارای ۲۴ عضو پیوسته بود که از سوی هیأت دولت برگزیده می‌شدند.

ریاست فرهنگستان را نخست‌وقت - محمدعلی فروغی - بود و پس از او وثوق‌الدوله به فرمان رضاشاه به ریاست فرهنگستان رسید.

نخستین فرهنگستان دارای ۷ کمیسیون به نام‌های لغت، دستور زبان، اصطلاحات پیشه‌وران، کتب قدیم، اصطلاحات علمی و راهنمایی و خط بود.

ریاست فرهنگستان پس از محمدعلی فروغی (نخست‌المرتبه) و حسن وثوق (وثوق‌الدوله) به ترتیب بر عهده‌ی علی اصغر حکمت، اسماعیل مرآت و عیسی صدیق، بار دیگر محمدعلی فروغی و حسین سمیعی (ادیب‌السلطنه) قرار گرفت.

اعضای پیوسته‌ی نخستین فرهنگستان را ملک‌الشعرا بهار، علی‌اکبر دهخدا، محمدعلی فروغی، ابوالحسن فروغی، سعید نفیسی، سید نصرالله تقوی، صادق رضازاده شافعی، بدیع‌الزمان فروزانفر، علی اصغر حکمت، عبدالعظیم قریب، حسین گل‌گلاب، رشید یاسمی، عبدالعزیز حسین رهنما، ادیب‌السلطنه سمیعی، عیسی صدیق، کاظم عصار، قاسم غنی، ابراهیم پوررشد، عباس اقبال آشتیانی، محمد حجازی، محمد قزوینی، محمد تدین، مسعود کیهان، جلال همایی، غلامعلی رعدی آذرخشی، احمد بهمنیار، مصطفی عدل، علی‌اکبر سیاسی و محمود حسینی تشکیل می‌دادند که بدون اغراق مردان دانشمند و فرهیخته‌ی زمان خود به شمار می‌آمدند.

افزون بر این، نام دانشمندانی چون محمدعلی جمال‌زاده، کریستین سن، هانری ماسه، اقبال لاهوری، نیکلسون و محمد حسنین هیکل در میان اعضای وابسته به نخستین فرهنگستان ایران به چشم می‌خورد.

فرهنگستان در سال‌های ۱۳۱۴ تا ۱۳۳۲ خورشیدی به کار خود ادامه داد و در سال ۱۳۳۲ رسماً تعطیل شد. دکتر قاسم غنی پزشکی حاذق بود و سمت استادی دانشکده‌ی پزشکی دانشگاه تهران را بر عهده داشت. وی تنها پزشکی بود که در جمع اعضای نخستین فرهنگستان ایران حضور داشت؛ حضوری که بسیار پررنگ بود. دکتر غنی فارغ از حضورش در عرصه‌ی سیاست آن روز که مورد پسند بسیاری از منتقدین حکومت پهلوی نبود، مردی ادیب، نویسنده و مترجمی توانا، سخنوری فاضل و پژوهشگری برجسته در حوزه‌ی ادب پارسی به شمار می‌آمد.

انتشار دیوانی از حضرت حافظ که به همت والای ایشان و علامه‌ی بزرگوار محمد قزوینی در قالب پژوهشی، ترک به انجام رسیده است از جمله آثار برجسته‌ی او به شمار می‌آید. وی که به زبان‌های عربی، فرانسوی و انگلیسی تسلط داشت، برخی از آثار نویسنده‌ی بزرگ معاصر، آنتول فرانس را به زیبایی و استواری به زبان زیبای پارسی برگردانده است. داستان ملاقات ایشان با بزرگان عرصه‌ی علم و ادب آن روزها چون آلت انیشتین، خود حکایتی قابل ملاحظه و تأمل است.

کتاب حاضر بر پایه‌ی سخنرانی است که استاد فقید در یکی از جلسات نخستین فرهنگستان ایران در حدود هشتاد سال پیش ایراد فرموده‌اند. مروری بر این گفتار، حکایت از عمق دانش و احاطه و اشراف آن بزرگ مرد بر زندگی و دنیای علمی پورسینا - دانشمند و پزشک نامدار ایرانی - دارد. استاد فقید در این مجال مختصر به خوبی از مહેده‌ی بیان شخصیت علمی و ادبی پورسینا برآمده است و این خود نشانی از گستردگی دانش و اشراف علمی و ادبی آن استاد فقید است. دیباچه استاد برجسته و پژوهشگر ارجمند آثار و آرای بی‌شمار جناب استاد عبدالله انوار اهمیت و اعتبار کتاب حاضر را دو چندان ساخته است. همواره قدر آن بزرگواران هستیم. از سرکار خانم نجمه محمدی جوچی که در تدوین اثر حاضر از همکاری بی‌دریغ ایشان بهره‌مند بوده‌ام و جناب آقای دکتر ابوالفضل تقی‌پور استاد گرانقدر ادبیات عرب دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، که ترجمه متون عربی را در کتاب حاضر به بهترین وجه ممکن به انجام رسانیده‌اند سپاسگزار می‌نمایم. امید دارم این اثر ارزشمند که با افزوده‌هایی مستند و تصاویری متناسب تقدیم حضور فرهیختگان و اندیشمندان کشور به ویژه پزشکان ارجمند می‌گردد، گامی دیگر در راه شناخت بزرگان علمی این سرزمین دانش‌پرور به شمار آید.

پاینده باد ایران

دکتر علی یزدی‌نژاد

تجربش - بهار ۱۳۹۵ خورشیدی

فهرست

۱۱	• یادداشت
۱۵	• سر آغا سخن
۱۷	• ابن سینا
۳۳	• طب ابن سینا
۴۳	• ابن سینا به عنوان فیلسوف
۴۴	- مترجمین فلسفه
۴۹	• فلاسفه‌ی اسلام
۵۱	• فلسفه‌ی ابن سینا
۵۳	• الحکمة المشرقیه
۵۹	• ابن سینا و ابن رشد
۶۵	• ابن سینا و غزالی
۶۹	• ابن سینا و دکارت
۸۹	- ترجمه‌ی مقدمه‌ی منطق المشرقیین
۸۵	• ابن سینا از جنبه‌ی ادبی
۱۰۹	• پیوست (۱): شرحی بر زندگی دکتر قاسم غنی
۱۱۷	• پی‌نوشت‌ها
۱۶۳	• کتابنامه

سرآغاز سخن

از چندی قبل که به دعوت آقایان محترم به عضویت فرهنگستان ایران افتخار یافتیم، در نظر داشتم که در فرصت مناسبی از حسن ظنی که آقایان محترم نسبت به این بنده ابراز فرموده‌اند سپاسگزاری کنم؛ لذا پیش از هر صحبتی، اینک وظیفه‌ی تشکر و امتنان خود را نسبت به عزم آقایان محترم که نخبه‌ی فضلالی ما هستند ایفا می‌کنم؛ مخصوصاً از جناب آقای حسن وثوق - رئیس مظهر فرهنگستان ایران - و جناب آقای علی‌اصغر حکمت - وزیر محترم معارف - که هر دو در این قسم کارهای بنده یعنی کارهای علمی و ادبی همیشه مشوق و راهنما شده‌اند. باین جهت حق خاصی بر ذمه‌ی بنده دارند. البته آقایان به مقتضای معارف‌پروری که داشته‌اند، شوق خدمتگزاران معرفت را وظیفه‌ی خود دانسته‌اند و در هر فرصتی با ایفای این وسیعه قیام فرموده‌اند.

راجع به بحثیات علمی و معارفی این دو وجود محترم لازم نیست که بنده صحبتی کنم؛ مقام شامخ ادبی و علمی جناب آقای وثوق و همکاران خدمات ذی‌قیمت جناب آقای حکمت به معارف کشور با شور و شوقی که در این امر دارند بر همه معلوم است. تأسیس فرهنگستان بر طبق نیات مقدس اعلیحضرت شاهنشاهی، خود یکی از اتمه‌های اخیر این دوره است و انصافاً جای آن دارد که جامعه‌ی علمی و ادبی ایران همیشه سپاسگزار باشد.

در این فرهنگستان‌ها و به عبارت دیگر آکادمی‌ها مرسوم است که هر غسو تازه‌واردی باید نطق ورودی ایراد کند که موضوع آن ذکر مفاخر سلف صاحب کرسی خود باشد؛ مقصود از این رسم فقط اغتنام فرصتی است برای تجلیل مفاخر گذشتگان. غرض از تجلیل مفاخر گذشتگان نیز تشیید^۱ مفاخر نسل آینده‌ی ملت است، زیرا به تصدیق علم اجتماع، پایه‌ی ملیت هر قومی را روایات و افتخارات گذشته‌شان تشکیل می‌دهد؛ البته این پایه

۱- استوار کردن، برافراشتن (لغت‌نامه‌ی معین)

هر قدر محکم‌تر، بنا استوارتر. لذا از باب اقتضای^۱ به این اصل، بنده هم خواستم از این فرصت استفاده نموده، موضوع نطق خود را به ذکر یکی از مفاخر ایران تخصیص دهم. از طرف دیگر در میان بزرگان و نوابغ ملل اشخاصی هستند جهانی؛ یعنی عظمت‌شان طوری است که نه برای یک ملت، بلکه برای همه دنیا نابغه هستند و اختصاص به ملتی ندارند. نسبت به این قبیل اشخاص، ملت‌ها و نژادها فقط افتخار ایجاد و پرورش آن‌ها را دارند.

با این نظر، بنده هم مناسب دیدم که این رسم پسندیده را پیروی کنم و نطق ورودی خودم را به ذکر یکی از مفاخر علمی ایران اختصاص بدهم.

خوشبختانه کشور ما گذشته‌ی پر افتخاری دارد و مردمان بزرگ بسیار پرورده است؛ به طوری که در حقیقت از مفاخری که تاریخ ادبی و علمی شرق نشان می‌دهد قسمت عمده‌ی آن‌ها ما را متعلق به^۱ است؛ بنابراین در این زمینه مجال سخن تنگ نیست.

بنده برای شروع موضوع صحبت خودم ابن سینا را انتخاب کردم. مرجع‌هایی که برای این کتاب در نظر گرفته‌ام زیاد است. بنده معتقدم که ابن سینا از همان نوابغ جهانی است که نژاد ایرانی به پروردن او افتخاری دارد و تصور می‌کنم هنوز بسیاری از احادیث علمی او به واسطه‌ی عدم بحث بر ما پوشیده ماند و شایسته است که به تفصیل از این مرد بزرگ صحبت شود.

به علاوه ابن سینا مناسبت خاصی با فرهنگ‌نایان ایران دارد و آن این است که این دانشمند بزرگ اولین کسی است که اصطلاحات فلسفی دایمی وضع کرده و پیش از نشر این اندیشه، به این فکر افتاده است؛ به طوری که در طرز این خطابه عرض خواهم کرد و نیز به طوری که خاطر آقایان مستحضر است، هزاره‌ی تولد ابن سینا بسیار نزدیک است و گویا در نظر است که جشن این هزاره آن طوری که شایسته و درخور مناسبت است برگزار شود و این فرصت هم برای تعظیم شعائر ملی مورد استفاده واقع گردد.

پس مناسبات از همه طرف برای صحبت ابن سینا موجود است؛ این است که بنده نام ابن سینا را مایه افتخار و زیور خطابه‌ی خود قرار داده‌ام.

۱- پیروی و متابعت (لغت‌نامه‌ی دهخدا)